

כ"ו תמוז תשפ"ג

200

א"ע
העגל

שקלל א"ע במחיית שמו מספר התורה, אם לא יסלח ה' לישראל את חטא העגל, ונתקימה קללה זו בסדר הזה. ובוה הדגישו, שקללה זו ברכה היא בעינינו ומשמשת הערכה קולעת ביותר לחיי איש האלהים והענו מכל האדם, אשר סיכן א"ע להשרף בין מלאכי מעלה כדי לקבל את התורה, ובשביל זה זכה, שתקרא על שמו (זכרו תורת משה עבדי), ואעפ"כ כשאמר ה' להשמיד את ישראל בעון העגל, — "קלל" א"ע במחיית שמו מתורת ה', אם לא ימחול ה' לישראל את העון הזה, היש לך הקרבה עצמית יותר גדולה בעד עם ישראל מזו? ה' מציע למשה, להשמיד את ישראל, שחטא חטאה גדולה, ולעשות את משה לגוי גדול ואליו ימסור את תורתו, ומשה מלבד שאינו מסכים על ההצעה הזאת, (שכל מלכי מו"מ היו מסכימים עליה), הוא מבקש מאת ה' לחוק את שמו מתורתו, אם א"א למסור אותה לעם ישראל! האם אפשר לאמר על מחוקק כזה, שלכבוד עצמו הוא דורש?! וכשאנו קוראים בשבוע שחל בו יום הלידה והפטירה של המחוקק סדר ש"נמחה" שמו ממנו, אנו מחליטים, כי ה' הוא מחוקקנו ולא חלו בתוה"ק ידי אדם, ויחד עם זה אנו מתמלאים הערצה למי שנתנה תורה על ידו על אהבתו את ישראל (שגם הצדוקים מודים בה — מנחות ס"ה), שלא ידעה כל גבול.

ואתה תצוה. בסדר זה לא נזכר שמו של משה, שאמר: "אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (לקמן ל"ב). ואע"פ שמחל ה' על מעשה העגל, נתקימה קללת צדיק א"ע ע"י זה שלא נזכר שמו בפ' תצוה. וכבר ביארנו את הטעם, למה דוקא בתצוה, ומענין הדבר, שבשעה שחלקו את התורה לפרשיות, קבעו פרשה זו, שלא נזכר בה שם אדון כל הנביאים, לשבוע שחל בו ז' באדר, יום הסתלקותו ויום הולדתו את משה רבנו. והדעת נוחתת שבוע רצו

חכמינו ז"ל להבליט את אופיה של אמונת ישראל הטהורה, שלא העמידה את המחוקק, איש האלהים, במרכז הפולחן הדתי ועבודת ה', כמו שאנו רואים ב"אמונות" אחרות, שכל החגים והמועדים טובבים והולכים אחרי חזיו הפרטיים של המחוקק: החג היותר גדול הוא יום הולדתו את המחוקק, ואחריו בא יום המיתה שלו, וימי הצום והתענית קשורים בסבלו וצעריו. וזה עושה רושם, כי הכל נברא לכבודו, וכל ה"אמונה" היא רק בו; ולכבוד עצמו הוא דורש, שכל המחוקק בכנה בגדו יש לו חלק לעוה"ב, כאילו הוא הבעלים על עוה"ב, ואחריו החזיקו כהני במותיו למכור מחילת עונות ועוה"ב לכל המרבה במחירם. לא כן הוא חלק יעקב ותורתו: המחוקק נשאר "נחבא אל הכלים", אין העם (מלבד הלומדים, שחשבו ומצאו, שמת בו' באדר, ומסתמא גם נולד בו, שהרי הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום) יודע את יום הולדתו של משה או את יום שנפטר בו, ומכש"כ, שאין חוגגים את הימים

הגדולים האלה — וכמה מן העונות והצניעות יש בוה, שלא חייב אותנו מקבל התורה, לא הוא, לא תלמידיו ולא תלמידי תלמידיה, להביע לו איוו הכרת תודה בעד מסירת נפשו בשעת גאולה ישראל, ובשעה קבלת התורה מן השמים! ולא לחינם העידה עליו תוה"ק: "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה" (במדבר י"ב). ובדרכיו הלכו גם תלמידיה, חכמינו ז"ל, ובמצאם סדר שלם בתורה, שלא נזכר בו שם מקבלה, עמדו וקבעו לקרא בסדר הזה בשבוע שחל בו יום פטירתו (וממילא לידתו) של משה רבינו.

כ"ו (כ) ואתה תצוה וגו'. יש לשאול למה הפסיקה התורה בדין עבודת הדלקת המנורה בין פרשיות העוסקות בעשיית המשכן ובגדי כהונה? ומקומה הראוי הוא בתומש ויקרא שמלמדנו דיני הקרבנות ועבודת המשכן, ולא בפרשת תצוה שממשיכה בתבנית עשיית המשכן ובגדי כהונה. ולימדנו רבותינו, מפרשי התורה, שבגדי כהונה מסמלים למדות טובות, וצריך הכה"ג והכהנים לשים לב לחיקון המדות שבהם ובעם, ולשרש מדות הרעות, ואז תעלה עבודתך לריח ניחוח, וכמו שאמרנו חז"ל שהמצנפת מכפרת על גאוה, והציץ מכפר על עזות, ועוד. ורבינו הרע"ב בפיה"מ על כס' אבות פירש למה הקדימה המשנה בספור מסורת התורה כיצד נמסרה מדור לדור כדקתני משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וגו', דוקא במסכת זו, ולא בתחלת הש"ס, כדי שלא נטעה לומר שאין הבדל בין לימודי הנהגות טובות של התנאים הקדושים להכמי אומות העולם שגם כן כתבו ספרים בעניני מדות ודרך ארץ, לפיכך הקדים התנא לומר, "משה קיבל תורה מסיני וכו'" ללמדנו שגם ההוראות במדות ודרך ארץ ג"כ ניתנו מסיני. ורק הקב"ה שיתע כחות הנפש של האדם יכול לתוות את הדרך אשר ילכו בה, אימתי לקרב ואימתי לרחק, ולקבוע מדות בכמות ובאיכות, באיזה מדה לקרב, ובאיזה מדה לרחק, ושאלו המלך שהתנהג במדת רחמנות שלא במקומה הראוי לאגג מלך עמלק גרם שיצא ממנו המן שגור להשמיד, להרוג, ולאבד את כל היהודים, ורק הקב"ה יודע כמה יש לדרוש מהאדם בענין הטבה לבריות ועשיית חסד. ומטעם זה נ"ל הקדימה התורה לפרשה העוסקת בבגדי כהונה — בקניית ונטיעת הבגדים והמדות הראויות להתלבש בהן הציווי לעבודת הדלקת המנורה שמסמלת להפצת אור התורה המאיר בזכותו ובטהרתו, שרק התורה תתנה המורה דרך בעבודת ה' שבאת לעיבוד האדם ולפיתוח המדות טובות שבו, — ואתה תצוה וגו' ויקחו אליך שמן זית וז. להעלות נר תמיד — ואתה הקרב אליך את

1

1 אהרן אחיך וגו', ועשית בגדי קדש וגו' ואתה תדבר אל כל חכמי לב — החכמים העוסקים במצות הלב — אתה בעצמך תטפל ותדבר עמם — אשר מלאתינו רוח חכמה — בלשון יחיד — שצריך טיפול באופן פרטי עם כל חכם וחכם מחכמי הלב. וטעם הדבר שמשנה רבינו בכח התורה והאמת הגיע לשלימות המדות.

2 ובוה יובן מש"א שלפיכך לא נזכר שמו של משה רבינו בפרשה זו משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, ונתקיים בפרשה זו, ולמה בפרשה זו? אלא בכוננתו של משה רבינו ע"ה למסור הכל בעד עם ישראל, לא רק את גופו אלא כל תורתו, הכל, בזה הגיע לשלימותו, שהתעבד כ"כ עד שלא נשאר בו שום נגיעה אישית, ומה שמדבר הוא כאיש אנונימי שאין לו שם בפני עצמו, וחיוויו הם חיי עם ישראל, לפיכך בפרשה זו העוסקת בהלבשת בגדים ומדות שהם לכבוד ולתפארת לא נזכר שמו של משה רבינו, ומאיש כזה שאמר, "מחני נא", ממנו אפשר ללמוד מדות טובות, ושלא תהי' שום חציצה בין בשר הכהן לבגדיו, פי', שהמדות שמעוטרי בהן תהיו כחלק מגופו וממהותו, וכן, ונתת אותו [מזבה הקטרת] לפני הפרכת וגו' לפני הכפרת" מכון כנגד הארון מבחוץ. [רש"י]

וכן, ובהעלת אהרן וגו' יקטירנה", והם הם הדברים שאמרנו שעבודת הקטרה — הם הם עיבוד כשרונות האדם להיות ריח ניחח לה', ולא יבא להתהלל גבור בגבורתו וחכם בחכמתו, אלא ישחמש בהם לקרב את הבריות לה', מכון כנגד ארן הקודש שהוא סמל התורה.

הטבה לזולת בשלימות

3 "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית כתית למאור להעלת נר תמיד" (כו, ב)

4 איתא במדרש (שמו"ר לו, ב) אמר הקב"ה לא שאני צריך להם [לאורות] אלא שתאירו לי כשם שהארתי לכם... משל לפקח וסומא שהיו מהלכים, אמר הפקח לסומא בא ואני סומכך והיה הסומא מהלך, כיון שנכנסו לבית אמר הפקח לסומא, צא וחדליק לי את הנר והאיר לי, שלא תהא מחזיק לי טובה שלוויתך, לכן אמרתי לך שתאיר.

5 כד, הפקח זה הקב"ה... והסומא אלו ישראל... והיה הקב"ה מאיר להם ומנחיגם שנאמר "והי' הולך לפניהם יומם", כיון שבאו לעשות משכן קרא למשה ואמר לו "ויקחו אליך שמן זית זך", אמרו ישראל "כי אתה תאיר נר"י ואתה אומר שטאיר לפניך, אמר להם בשביל להעלות אתכם, שתאירו לי כשם שהארתי לכם.

6 א"א אמר הגה"צ ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל ממיר (בספרו "דעת תורה") רואים אנו כאן יסוד גדול במדות, דהנה מטבעו של אדם כשהוא עושה טובה למי שהוא, אינו רוצה בשום אופן לקחת כלום תמורת הטובה, ואין זה מחמת כי חפץ חסד הוא, אלא להיפך, רוצה הוא אשר הלז ישאר עבד עולם עבור טובתו, ועל כן לא יקח ממנו מאומה.

7 הנה לימד לנו הקב"ה ההיפך, כשהאדם מטיב לחברו, חוב מוטל עליו שעם פעולת הטבתו לזולתו, תיכף יראה לקחת ממנו דבר מה בחזרה, כשאתה עושה איזו טובה לחברך, אם חפץ אתה בטובתו באמת, ראה גם לסדר כי חברך לא ישאר חייב לך הכרת טובה, למשל: כשאתה מלווה מעות לאחד, בטוח הוא, כי יפרע לך דמי החלואה, אבל את הטובה שעשית לו בזה, אין הוא יכול לפרוע, על כן תשתדל לקחת ממנו ג"כ איזו טובה שהיא [באופן שלא יהיה בזה חשש רבית] כדי שחלו לא ישאר משועבד בטובתך לו, וירגיש שכמו שאתה עשית לו טובה, גם הוא עושה טובה אחרת תמורתה, וזה ממש להיפך מכוחותיו של אדם.

8 "לא שאני צריך להם אלא שתאירו לי כשם שהארתי לכם", הנה זה יסוד גם

50

בכל המצוות, האם רבש"ע צריך דבר מה משלנו חלילה? "אם צדקת מה תתן לו" (איוב לה) ואמנם כך הקב"ה סידר כל ההנהגה כאלו כביכול באמת הוא צריך לנו, וכן אמרו חז"ל (זוהר, בא) על הפסוק "נתנו עוז לאלהים" (תהלים סח) כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן כביכול מכחישין חילה דקוב"ה, וכד עבדין עובדין דכשרן יהבין תוכפא וחילא לקוב"ה [כשישראל עושים מעשים לא טובים כביכול מתישיין כוחו של הקב"ה, וכשעושים מעשים טובים נותנים כח לקב"ה].

ולמה עשה האלקים כן, שאנחנו נותנים לו את הכח כביכול? אלא, הוא אשר דברנו, כי הקב"ה הוא הטוב בלתי תכלית, ואין זה תכלית הטוב, אם לאחר

שיטיב לנו נשאר חייבים לו, ונהיה נשפלים לו בהכרת הטוב, על כן מטעם הטבה בלתי תכליתית, סידר שגם אנחנו נהיה נותנים - "נתנו עוז לאלקים", הקב"ה אותן לנו וכביכול גם אנחנו נותנים לו "תאירו לי כשם שהארתי לכם".

כמו כן רואים אנו כשנעשה לאדם עוולה ממאן דהוא. אמר הגאון ר' יצחק בלור זצ"ל ישנם פעמים אשר אדם עשה עוול לזולתו וכשבא לפייסו, משיב לו חבירו, כי אינו מבין כלל על מה מתנצל ומפייסו והרי לא עשה לו מאומה!! לכאורה נראה שאדם זה בעל מדות נעלות עד כדי כך שאפילו תרעומת כל שהיא אין לו עליו ואינו מוכן לשמוע ממנו אפילו התנצלות כל שהיא. אך לאמיתו של דבר נובעת תגובה זו ממדות מגונות. מאחר ורוצה הוא שהלה ישאר אשם ובעל העוולה, על כן דוחה ממנו כל פיוס או התנצלות.

ומאיך מצינו אצל יוסף הצדיק כאשר באו אחיו להתנצל בפניו על העוול שעשו לו במכירה, לא זו בלבד שדחה אותם ולא שמע את דברייהם, אלא עוד אהוסיף ואמר להם שמעשיהם היו לו רק לטובה - "ועתה אל תעצבו... כי למחיה שלחני אלהים לפניכם... ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים" (בראשית מה, ה) - הנה מראה להם יוסף כאילו הוא אשר חייב להם תודות על כל אשר עשו לו! וכמובן אין זה סתם דבורים בעלמא, שהרי כתוב זאת בתורה, כמה צריך להתבונן ולהתפעל, כיצד צריך האדם להתנהג כשעשו לו עולה, ולשפר את מדותיו...

ענינו דוגמת הלכנה שמתחשבת, וככה היא דאמרין בילקוט דברי הימים (דף קס"א ע"ד) (רמז תתפ"ב) אם זכיתם אתם מונים למולואה של לבנה דכתוב החדש הזה לכם, אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ וכו', ואם לאו אתם מונים לפגומתה, רחבעם אביה אסא וכו' ועי"ש.

6

875

1100

ואם היה משה מכניסם לארץ לעולם היו יושבים עליה תמיד, שהיה נומעם שם כנודע, ותמיד היתה הממשלה בישראל ולא היה נחרב הבית והיתה הלכנה במילואה, ולכן כשאמר לו הקב"ה החדש הזה לכם דמשמע לשון חידוש שהלכנה מתחדשת, נתקשה למשה, ואו

דרשינן שפיר סמיכות הפרשיות (וכל יתרום הסגל נחמס, ולמס תמוס), שראשי תיבות נחש"ת נר ח'דש שקלים תראה ואתה תצוה, והם השלשה דברים שנתקשה משה בהם לפי מה שכתב רש"י בפירוש החומש, ועיין ברא"ם ובחידושי אגרות מהרש"א פרק הקומץ (מנחות דף כ"ט ע"ב). ולפי שבפרשה זו לא נזכר בה שם משה נראה לומר שהשלשה דברים שנתקשה משה בהם לא היה הקושי מצד עצמם, דכמה דברים יותר חמורים מאלו הבין מיד, אלא הקושי היה מפני שהיו נותנים לו רמז על מיתתו חוצה לארץ.

וזיתן לו רמז זה שלשה פעמים, לפי שגם הוא בשלשה דברים מנע ממנו כניסת הארץ כדאיתא במפרשים ובמדרשים (עין שמות רנ"ה ה' כ"ג, ועין ילקוט פרשת ולמסכן רמז תתפ"ב), ועיין בוזהר (פרשת בראשית דף כ"ה ע"א), הראשון הוא כשאמר שלח נא ביד תשלח (שמות ד' י"ג), והשני למה הרעות (שם ה' כ"ג), והשלישי כשקבל הערב רב וגרמו לישראל לעשות העגל ונתנו במדבר בשביל שחזר יצה"ר למקומו כנודע (עין מסכת פסוקים זרע דף ה' ע"ב, ועין נדבשים רנ"ה מ"ח ע"ב), אבל החטא של מי מריבה הוא ענין אחר שמהכות זה נשבע הקב"ה, שנאמר (נמדנכ כ' י"ג) לכן לא תביאו, ואין לכן אלא שבועה (דברים רנ"ב ע"ב) ושוב לא היה לו תקנה להרכות בתפלה ולכבול הנורה.

ומתחילה משה נתקשה במולד הלכנה, שהיא רמז למלותן של ישראל, והוא נגד שלח נא ביד תשלח שלא יהיה הוא המביא והמולך, עוד נתקשה במטרה והוא נגד למה הרעות, ועוד בשקלים נגד הערב רב, והיו ביאורים דבר ברור הוא שהלכנה מתמלאת ומתחכרת, והיא דוגמת ארץ ישראל שמשולה לצבי שאין עורו מחזיק את בשרו, בזמן שיושבת עליה רווחא אין יושבת עליה גמרא (גיטין דף ל"ז ע"ב), וכנגד ט"ו ימים הראשונים של הלכנה היו ט"ו דורות מאברהם עד שלמה, שאו קיימא סיהרא באשלמותא כדאיתא בוזהר (פרשת יתרי דף פ"ה ע"ב), וכנגד ט"ו ימים האחרונים שהיא פגומה, היו ט"ו דורות מבחבעם עד צדקתו שסימא נבוכדנצר את

31

36

41

46

3

מנורות, לפי שכל התיקון היה בא כאחד בשביל זכותו שהיה איש אחד.

הראה לו הקב"ה שישראל יגלו מעל אדמתם והוא לא יכניסם לארץ, והיינו שלא יהיה המביא והמולך.

ואף בששמע משה שהקב"ה צוה עליו

עוד בציווי המנורה כתיב תיעשה ביו"ד (שמות כ"ג ל"א) דלית דכוותא

על מחצית השקל, דמשמע שאין

באורייתא, ואמרו במדרש (מונב נס"ך

עולם מלא ואין השם מלא, הוקשה לו

ע"ס) שהוא רמו לעשר מנורות שעשה

והלא אם הוא יכניסם לארץ יהיה עולם

שלמה. והש"ך (סס ד"ה ועוד אמרו) נתן

מלא, והראה לו הקב"ה מטבע של אש

מעם למה שלמה עשה עשר מנורות

ומשקלה מחצית השקל, לומר שהוא לא

ובמשכן לא עשו אלא אחת, לפי שבניו

יכניסם לארץ, שכתב הש"ך (נפרסמ כי מסמ

שלמה היו כל האומות כפופים תחתיו,

ד"ה זה ימנו) ששקל בא"ת ב"ש גימטריא

ששלמה מלך על העליונים ועל התחתונים,

כ"ו, כדאמר ר' ירמיה ב"ר אלקיור (עירובין

ומשום הכי עשה עשר מנורות כולם

דף י"ט ע"ג) מיום שחרב בית המקדש דיו

משבעה נרות שהם שבעים נרות, כדי

לעולם שישתמש בשתי אותיות, דמאחר

להחליש כח שבעים אומות, אבל במדבר

שאין עולם מלא אין ראוי שיקרא ה'

לא היו צדיקים להכניע אלא שבעה

אלא על עולם מלא, כמו שאמרו ז"ל

עממים שהיו בארץ ישראל, ומשום הכי

[בלאשם לכה י"ג ג] (ויברא) [ביום עשות]

לא עשו אלא מנורה אחת משבעה

ה' אלהים, שם מלא על עולם מלא, שלא

נרות עכ"ל.

היה עדיין עבודה זרה בעולם שהיא שקר

ובשראה משה שהקב"ה אינו מצוה לו

ושם הו"ה מורה אמיתות והויה, ומה

לעשות רק מנורה אחת, לא

הטעם אין נקרא השם ככתבו אלא בכנויו,

היה מבין הטעם, שהיה סובר שצריך עשר

ולפי שעשו העגל לזה אמר שיתנו מחצית

מנורות כדי להכניע כל השבעים אומות

השקל עכ"ל.

בשבעים נרות, והראה לו הקב"ה צורת

מזוג שבטים לעם

המנורה, כלומר אין צורך רק למנורה

שמות בני ישראל היו חרותים גם על

אתם, מפני שאתה עתיד למות, ומתחילה

על אבני החושן. לשם מה הכפילות? מספר האבנים היה שונה

צריך להחליש כח שבע אומות, ואח"כ

בחושן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד, ונתת

יבא יהושע וימית הל"א מלכים כמנין א"ל,

אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן וכו' (שם, כח, כט-ל).

לשון קשה כדכתיב (מלנס נ' כ"ד ע"ו) ואת

שמות בני ישראל היו חרותים גם על אבני האופוד וגם על

אלי הארץ לקח, ואח"כ יבא שלמה ויחליש

אבני החושן. בחושן שתיים עשרה ובאופוד שתיים. בחושן אבן

השבעים אומות. ואם לא היה משה אומר

אחת לכל שם של שבט, ובאופוד ששה שמות על אבן אחת. למה

למה הרעות היה רואה מלחמת ל"א

נשתנו אלו מאלו? האורים והתומים היו באבני החושן ולא באבני

מלכים ותיכף היה מכניע כל השבעים

האופוד. במה עדיפותן של אבני החושן על אבני האופוד?

אומות ואז היה יכול לעשות במדבר עשר

אלא שלפנינו סימוני דרך למיזוג שבטים לעם. שבטי ישראל

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

הפכו להיות עם במעמד סיני: "היום הזה נהיית לעם" (דברים כו,

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

ט). לא קל למזג שבטים לעם. המחיצות השבטיות מפריעות לאחדות

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

לאומית. כל אחד מסתגר קצת בתוך שבטו, ובני שבטו קרובים ללבו

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

יותר מבני שבטים אחרים. כל אחד רוצה לראות בכבוד שבטו בתוך

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

כל יתר השבטים. הפצול השבטי גותן מקום לסיבוכים ולחילוכים

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

פנימיים בינשבטיים. במקום להפנות את חוד המאבק נגד האויב

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

מבחוץ, שנגדו יצטרך כל העם להילחם בבוא הזמן לכבוש את ארץ

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

כנען. נאבק כל שבט לכבוש לו עמדות מפתח בחוככי המחנה פנימה.

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

מזוג זה אפשר להשיגו בשתי דרכים: א) בדרך הקצרה של חוק

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

יד מצד העומדים בראש העם. ב) בדרך יותר ארוכה של תהליך

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

ממשך בהריסת המחיצות בין שבט לשבט ובהיתוכם בכור הלאומי

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

של תורה אחת ומשפט אחד, הרואים את כל השבטים כחטיבה אחת.

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

עד שהזהרת השבטית אינה מעלה ואינה מורידה בעיני בני השבטים.

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

ואם שבט לוי נבחר מיתר השבטים, הרי זה במצות אלוקים, ולא

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

מפני שבני שבט זה רואים עצמם עדיפים מיתר השבטים.

אומות ותיכף היה יכול לעשות במדבר עשר

7

ש

4

26

31

ה' י"ג
ל' י"ג

4

ה' בחר בדרך השניה. לא מיוזג בכוח הזרוע, אלא על ידי תהליך ממושב. אין לעקור מלבו של אדם רגשות טבעיים של שייכות שבטית. עקירה זו בכוח הזרוע היא מסוכנת. התוצאה יכולה להיות בלתי רצויה. הריסת מחיצות על ידי פקודה, יכולה להביא לידי הקמת מחיצות יותר חזקות ויותר סוגרות. יש לפזר המחיצות האלה בלבותיהם של ישראל בכוח השכנוע. להחדיר בהם את התודעה של "מי כעם ישראל גוי אחד בארץ". גוי אחד ולא גוי בתוך גוי. רגשות שבלב לא משנים בין רגע. כדי להחליף אהבת השבט באהבת העם, יש צורך בזמן. במדה שתעלה אהבת העם, באותה מדה תצטמצם הסתגרות השבט. דבר זה עושים קמעה קמעה. טיפין טיפין. החושן שעל לב אהרן הכהן עוד בזכות החלוקה השבטית. לכל שבט אבן משלו. צבע משלו. סימן היכר משלו. כך הם רגשות הלב לעת עתה ואין להתעלם מהם. אולם הנשיאה בעול, צריכה להיות תכף ומיד על ידי כל השבטים במדה שווה. בכוחות משותפים. בעול המלחמה נגד האויב מבחוץ, במשימת כיבוש הארץ, יש צורך במזוג מידי. אין להעמיס את העול הזה על שכמם של קצת מן השבטים. לגבי חובות וזכויות, כולם שוים מן הרגע הראשון. על בתפוח האיסוד אין מקום ליחוד שבטי. כל השבטים ביחד מהווים שתי הכתפות של הממלכתיות הישראלית. האורים והתומים לא היו על אבני האיסוד, אלא על אבני החושן. לומר שכדי להחליט בשאלות מדיניות ממדרגה ראשונה, יש להתחשב

(9)
סע

באינטרסים של כל שבט ושבט על הייחוד שבלב אחד מהם. כי רק אז יש תוקף מוסרי להחלטות אלה. בעיני ה' נקרא טוב, מה שהוא טוב לכל השבטים במדה שווה. מה שהוא טוב לכל שבט גם בתור שבט ולא רק בתור חלק מן העם. כל עוד יש עדות שונות בתוך העם ולכל עדה ייחוד משלה, אין לפגוע בייחודה של אף אחת מהן. האורים והתומים שהאירו את דברי אלוקים חיים בשאלות שנפש האומה תלויה בהן, נצמדו לחושן שעליו היו השבטים בייחודם. לכל שבט סמל משלו. להורות כי כל עוד יש הבדלים שבטיים או עדתיים, אין להתעלם מהם ויש להתחשב בהם.

הקטורת - רמז לעבודה הפנימית

(10)

והקטיר עליו אהרן קטרת סמים (ל. ז)

סמים
קטרת

סגולה מיוחדת היתה לעבודת הקטרת הקטורת על גבי המזבח, שמי שזכה בה היה מתעשר, וכדכתיב (דברים לז, יא): "ישימו קטורה באפיק", וסמך ליה "ברך ה' חילו", ולכן כשהיו מטילים גורל על הקטרת הקטורת, היו מכריזים - "חדשים לקטורת באו והפיסו", רק חדשים, כאלו שעדיין לא הקטירו, השתתפו בגורל, כדי שיוכל כל כהן לזכות לפחות פעם אחת בחייו בעבודה מיוחדת זו של הקטרת הקטורת שהיתה מביאה לעשירות.

ויש להתבונן ולהבין, מפני מה דוקא הקטורת מביאה לעשירות?

משל לנכנס לחנות תכשיטים לקנות שעון זהב יקר עבור מתנה. אחד ששילם, ארז המוכר את השעון בתוך קופסא מהודרת ועטף אותה בנייר מעוטר יפה. שאל הקונה: "וכמה אני משלם על האריזה הנחמדה הזו?" אמר המוכר: "אין צורך שתשלם על זה, האריזה בחנם", ולפני צאתו עוד הוסיף לו המוכר כמה קופסאות ואריזות יפות שיהיו מונחים בבית למקרה הצורך.

היה שם אדם אחד שראה שהמוכר האדיב מחלק אריזות יפות בחנם, ניגש אף הוא למוכר וביקש כמה קופסאות ואריזות. אמר לו המוכר: "ודאי ובחפץ לב, אך הם עולים כך וכך". תמה אותו האיש: "למה לפלוני נתת בחנם וממני אתה מבקש תשלום מלא"? אמר לו המוכר: "הרי ההוא קנה חפץ יקר ושילם עבורו תשלום מלא, ומפני כך מגיעות לו האריזות בחנם, אבל אתה הרי רוצה את האריזות לבדנה, חייב אתה לשלם עליהן תשלום מלא".

(5)

אותו ענין בעבודת ה'. הנה העשירות באמת היא כסתם אריזה חיצונית |
מבריקה ונוצצת, לעומת עבודת ה' פנימית ברתתחה וחשק. ואמנם ישנם שני סוגי
עבודה: ישנה העבודה העיקרית, קיום המצוות שהאדם עושה ברמ"ח אבריו, והיא
מרומזת בעבודת המזבח החיצון, וישנה עבודה פנימית בחשק והתלהבות,
המרומזת במזבח הפנימי.

17
ש"ס

6 מי שעבודתו היא חיצונית בלבד, קשה לו לזכות ע"י מעשיו חזויותיו
לעשירות, והלואי והיו מספיקים כדי לזכות לפרנסה ההכרחית ולבריאות לו
ולמשפחתו, ולכן צריך לעמל ויגיעה בתפילות ובקשות כדי לזכות גם לעשירות.

לא כן המקטיר קטורת, המרמזת על העבודה הפנימית היקרה, המעלה ריחות
ערבים של רצון וחשק להקב"ה, ודאי שמתלווה ממילא לחפץ יקר זה אריזה
חיצונית - ברכת ה' לעשירות, ואין כאן גידון אם ראוי הוא לכך, כי עבור תכשיט
יקר זה האריזה היא בחנם, ועוד בתוספת מרובה לעתיד.

עוד נאמר בקטורת (שמות ל, לח): "איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת
מעמיו", וגם בזה כבר כתבו בעלי העבודה שמונח כאן רמז נפלא.

עבודת ה' הרגילה, יש שעושים יותר לשם שמים ויש פחות, אבל המקטיר
קטורת, כלומר עובד עבודה פנימית בקדושה וטהרה עם פרישות וחסידות, ויש לו
ח"ו איזו פניה להנות ממנה, להרגיש מעלה וחשיבות ולהתפרסם בעבודתו - הרי
זו מעילה חמורה בקדשי שמים, שכן הלב מיוחד בכך שהוא חלקו של הקב"ה,
שנאמר (תהלים עג, כו): "צור לבבי וחלקי אלקים לעולם", וצריך שהעבודה התמימה
והכוונה הפנימית שבלב יהיו אך ורק לשם שמים, ואז עבודתו עולה לרצון כקטורת
וניחוחים.

16
17
18

האם התחושה המתעוררת באדם בעקבות צפייה בסרט טוב נחשבת כשמחה?
הרב קוק עוסק בהבדל שבין צחוק והוללות לבין שמחה (עין איה, ברכות טו, ריז):

טובים הם מאד חיי השמחה אבל גרועים ופחותים הם חיי ההוללות. האדם
השלם המכיר בחכמת אמת את יקרת שמחת החיים וכי ראוי באמת לשמח
תמיד בחייו, הוא לא יבא לאהוב את החיים מפני ההפך, מפני פחדו מהמות,
[לא], הוא אוהב את החיים מצד ערכם הטוב של החיים.

12
ליק י"ח
ס"ו י"ב

יש הבדל יסודי בין הוללות ושמחה, ההוללות היא אמצעי לבריחה מהמציאות.
אדם הצופה בסרט נהיה שמח לא מפני שהתרחש כעת משהו טוב, אלא משום
שבמשך זמן הצפייה, הסרט מעסיק אותו בדברים אחרים ומסית את דעתו מהצרות,
ולזמן מסוים הוא בורח מן הרע. שמחה, לעומת זאת, איננה בריחה מן הרע. שמחה
הינה חיבור לדבר טוב הממלא את אישיותו של האדם.

נבאר מעט יותר. ישנן שתי דרכים להתמודד עם קשיים ועם רוע שאדם פוגש
במהלך חייו. דרך אחת היא לברוח מהם. דרך שנייה היא להידבק בטוב, להידבק
בחיים, ומתוך כך לגבור על הקשיים.

הכסילים בורחים מן הרע בהסחות דעת שונות אשר כולן זמניות. לכן, ברגע
שמסתלקת הסחת הדעת, המציאות הקשה חוזרת ומכה באדם. אולם החכם -
ידבק בטוב. הוא מתרכז במציאות הטובה שבחיים, בצדדים הרוחניים והחשובים
של חייו, ומתוך כך הוא מתרומם ומצליח להתגבר על הקשיים למיניהם.

היכן מוצאים את המציאות הטובה הזו, וכיצד מתחברים אליה? הרמב"ם (מורה
נבוכים ג, י) דן בשאלת הרע בעולם, ניתן למצוא דרך להגיע לדבקות בטוב שבמציאות:
וכותב שכיוון שהקב"ה כולו טוב, לא ייתכן שהוא מבצע רע בעולם. אם כך,
פיצד הרע קיים? מבאר הרמב"ם, שרע נובע מהיעדר שכירה.

מכאן ניתן להסיק: הקב"ה כולו טוב, האדם הוא יציר כפיו של הקב"ה, בעל
צלם אלהים, וממילא חייב להיות גרעין טוב בכל אחד. אותו גרעין טוב, אותו
גרעין אלהי, הוא הגרעין שמתוך הדבקות בו נוצרת השמחה. לכן, כשם שהטוב
הוא טבעי לאדם, כך השמחה טבעית לאדם. כשנגלה את הגרעין הטוב שבנו,
נצליח להיות בשמחה!

פתיי שמחה וכיצד מתרומם אליה?

15